

MEANDASH JA SULDE – VAIHTUVAT ELÄMÄNMUODOT

EERO AUTION 100-VUOTISNÄYTTELY

Varkautelaisen Eero Aution¹ tutkijatyön suuret teemat olivat kalliotaide, Kuolan niemimaan saamelainen tarinaperinne ja permiläiset pronssivalut.

Hänen aikajanansa kiintopisteet olivat kalliokuvissa 6000-1500 eaa, permiläisten pronssivaluissa 300-1200 ja Kuolan saamelaisten suullisen tarinaperinnön kerääminen 1900-luvun alkupuolella.

Metodina Aution artikkeleissa, esitelmissä ja kirjoissa oli kulttuurihistorian, esinevalmistuksen ja elämänmuotojen kohtaaminen.

KALLIOTAIDE

Näyttävimmät esineet näyttelyssä ovat luonnollisen kokoiset suoraan kalliosta kopioidut kalliopiiirrosten hankausjäljennökset, tekihän hänen kirjansa *Karjalan kalliopiiirrokset* niin suuren vaikutuksen muinaistaiteen kiinnostavuuteen. Äänisen Piessa on yli kaksi metriä kooltaan, Kuolan niemimaan Ponoin Tsalmvarren Suuri kivi puolitoistametrinen ja Eremitaasin kivi 3x3 metriä.

Hankauskopioiden lisäksi näyttelyssä nähdään valokuvia ja paljon merkkikarttoja. Kalliotaide yllättää sisältöteemoillaan: arkkitehtuuria eli peura-aitauksia, juhkakulkueita, valaanpyyntiä Vienanmerellä, taistelukohtauksia, ekspressiivisiä shamaanitansseja, käärmeitä, karhuja, joutsenia ja niiden munia, jousia, nuolia, hirvenpääveneitä ja niiden miehistöjä.

Dokumentaatiot ja niiden julkaiseminen olivat pitkään muinaistaiteen tutkimuksen pullonkaula. Kun Eestin ja sitten Suomen Muinaistaiteen seurat perustettiin, Eero Autio kummankin perustajajäsenenä, työskentelytavat laajenivat. Mittaukset, kopiot, valokuvat ja etenkin esiintymisympäristöjen analyysit laajenivat kasvitieteeseen, mineralogiaan, kansatieteeseen, taidehistoriaan, elämänmuotojen perusteiden tutkimukseen.

Maantieteellisesti kalliotaiteen teemoja esitellään Norjan Altasta, Suomen kalliomaalauksista, Ruotsin piirroksista, Siperiasta ja ennen kaikkea Vienanmeren ja Äänisen suurkertomuksista, jotka nimettiin hiljattain UNESCO:n maailmanperintökohteeksi.

PERMILÄISET PRONSSIVALUT

Koko suomalais-ugrialaisten pitkässä taidehistoriassa permiläisiä pronssivaluja pidetään merkittävimpänä kansainvälisenä saavutuksena, aitona uutena kulttuurimuotona.

1 <https://virukoda.whaleweb.org/eero-autio-esittely.html> Eero Aution esittely

Uralin länsipuolelle syntyi vuosina 300-1300 suur-Perm, jonka pääkansoja olivat komit ja udmurtit, myöhemmin sitten komi-permjakit. Euraasian maantieteellinen keskus oli Kama-, Vjatka-, Petsora- ja Volga-jokien ympäristö. Taideperinteen osalta tämä laajentui ja ulottui Uralin yli aina Ob-joelle saakka. Näin mukaan tulivat hantit ja mansit. Myöhemmin tyyli yleistyi koko pohjoisen Siperian alueelle.

Permiläisen eläintyylin hienoimpana käsitteenä pidetään kolmen eri elämänmuodon yhdistelmää: hirvi/ihminen/lintu = sulde. Muitakin yhdistelmäeläimiä esiintyy: hirvi/sorsa, kotka/hirvi/ihminen, jossa ihminen lentää kotkan rinnassa. Aution yksi tulkinta näistä on perheen ja suvun hallitsema yhteiskuntamuoto eli totemismi, klaani. Hän antoikin kirjalleen sukunimiin viittaavan nimen *Kotkat – Hirvet – Karhut*.

Permin perintö esitetään valokuvin ja erikoisteemana tapahtumien [päättöseminaarissa](#) 30.8.2025

Näyttelyn yhteyteen on koottu kalliotaiteeseen keskittyvien elokuvien sarja, joka on nähtävissä päivittäin kirjaston mediatilassa.

Aineistoja ovat näyttelyyn ja elokuvien sarjaan lainanneet Altan museo, Viron muinaistaiteen seurasta Ülo Meister ja Väinö Poikalainen, taiteilijat Marina Uspenskaja, Kärt Summatavet (Tartto) ja Loit Joekalda (Tallinna). Mukana ovat Kirja-Varkaus ry:n ja Varkauden kirjaston lisäksi Pitkäjärven taide ja kulttuuri ry. Esillä on kalliopiirrosten hierrekopioita ja tohtori Ismo Luukkosen ja valokuvaaja Heikki Willamon vedoksia, kuvataiteilijoiden Pirkko Holm, Anu Torikka, Antero Kare ja varkautelaisen kuvanveistäjä Taru Mäntysen ja keraamikko-taiteilija Leena Mäki-Patolan teoksia. Katsottavissa on elokuvia, lyhytfilmejä ja dokumentteja mm. tohtori Mikko Ijäkseltä ja elokuvaohjaaja Markku Lehmuskalliolta.

Yhteystiedot:

Rauno Lauhakangas, rauno.lauhakangas@elisanet.fi 050 5294194

Kirja Varkaus ry, pj Pirjo Nyyssönen, pirjo.nyyssonen@outlook.com

Varkauden kirjasto, kirjastonjohtaja Sari Järn, sari.jar@varkaus.fi

Luettelo esitettävistä elokuvista ja dokumenteista

Anastasia Lapsui ja Markku Lehmuskallio: *Yksitoista ihmisen kuvaa / Poron hahmossa pitkin taivaankaarta*

Patricia Sims (Matila & Röhr tuotantoyhtiö ja YLE) *Maitovalaat ajan virrassa*

Mikko Ijäs ja Maija Kaunismaa: *The Origins: Fragments of the Hunt*

Pertti Hintikka (YLE): *Pyhä joutsen ja kivinen hirvi. Kivikirjan sivuilta. Pohjoisten kansojen kalliotaidetta*

Lyhytelokuvat

Rauno Lauhakangas: Miehikkälän Rist'niemen kalliomaalaus ja Seitä

Pekka Honkakoski: Kalliomaalaukset Suomessa / Mystiset viivat / Soutaminen kivikaudella

Seminaarin la 30.8.2025 klo 9:30-16 [ohjelma](#)